

de Uitdienstbode

PERIODIEK VOOR DE LEDEN VAN DE KRING UVA-SENIOREN VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactioneel	1
Interview met Willy Groenman	1
Lezing door prof. dr. Bernard van Praag	3
Het Getal: 91	4
Lezing door prof. dr. Jerzy Gawronski	5
Van achter de geraniums	7
Senioren op excursie	8
Wat de pot schafte	9
Met Roeterseiland naar de toekomst	10
Petite Histoire	12
Column Kees Piena	13
UvA-Nieuws	14
Mededelingen	16
Activiteitenagenda	16

OPROEP

Kent u bij de UvA gepensioneerde collega's die nog niet in contact staan met de Kring UvA-senioren? Informeer hen dan over het bestaan van onze kring en de activiteiten die de leden ondernemen.

Interview

Brains before Beauty

door Kees Piena

'Brains before Beauty' staat op een sticker op de deur van Willy Groenman die eind vorig jaar is toegetreden tot de redactie van de *Uitdienstbode* en onlangs de overstap naar het kringbestuur maakte. De tekst heeft betrekking op bordercollies, haar grote passie. Toen Willy vertelde dat zij met haar honden schapen hoedt, was dat aanleiding voor een interview met haar over deze bijzondere hobby. Reden genoeg om naar Zaandam te gaan. Zo mogelijk voor een demonstratie van het werken met bordercollies en schapen.

Willy is in 1933 in Amsterdam als Willy van Waateringe geboren, ze trouwde met drs. S.T. Groenman (overleden in 1997) en heeft één zoon. Zij is een echt UvA-mens, heeft er Biologie en Oecologische prehistorie gestudeerd, is er aan de toenmalige Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen gepromoveerd, heeft er altijd

Foto: Lineke Goyarts-Veldstra

REDACTIONEEL

Dit is nummer twee van de vierde jaargang – het tiende nummer in totaal – van de *Uitdienstbode*. Het blad wordt, met veel plezier, geschreven en geproduceerd door een kleine redactie. We kijken in dit nummer terug op een drietal zeer geslaagde kringactiviteiten: de excursie naar de Amstelcampus van de HvA en twee zeer boeiende lezingen, die van prof. Bernard van Praag over onze pensioenen, en die van prof. Jerzy Gawronski over de archeologische vondsten bij de aanleg van de Noord-Zuidlijn van de metro. Voormalig directeur Huisvestings- Ontwikkeling van de UvA,

Salomé Bentinck, heeft een artikel geschreven over de Roeterseiland-campus. Van het bezoek aan deze moderne campus in 2015 hebben we destijds alleen een fotoverslag geplaatst. Daarnaast bevat het nummer een leuk interview en onze vaste rubrieken. Helaas is Aart Waterman, die in het vorige nummer zijn opwachting maakte, niet meer van de partij. Hij en de redactie konden het niet eens worden over de positie van een columnist ten opzichte van de vaste redactie. De bijdrage van Meindert Fennema is door omstandigheden uitgesteld naar de volgende editie.

Onze kring bloeit. Dat is te danken aan een bestuur dat in zijn tamelijk korte bestaan al heel wat personele wisselingen heeft gezien maar niettemin een constant beleid heeft gevoerd. We willen, ongetwijfeld namens zeer veel kringleden, het bestuur bedanken voor het vele moois dat het de leden voorziet. En altijd alles perfect georganiseerd. In dit nummer mist u het concert van het Sweelinckorkest waar liefhebbers van klassieke muziek reikhalzend naar uitzien en de excursie naar het Amsterdam Museum. In het volgende nummer doen wij daar verslag van. ■

door Frans Willemsen

gewerkt (begon als studentassistent Zoölogie en ging met emeritaat als hoogleraar Oecologische prehistorie) en heeft aan de UvA, maar ook daarbuiten, talloze bestuurlijke functies bekleed.

Bordercollies

Bij binnenkomst heeft Willy een aantal vervelende mededelingen. Ze is aan haar voet geopereerd, waardoor ze wat rustiger en voorzichtiger moet doen. Wat betekent dat er geen demonstratie in het schapenhoeden kan plaatsvinden. Om dezelfde reden is één van haar twee honden door haar zoon meegenomen naar Rotterdam. De tweede hond is nog jong en druk en wordt voorlopig weggehouden van het bezoek. Dus we moeten het doen met haar verhaal. Dit blijkt geen enkel probleem: Willy is een enthousiast en boeiend vertelster, die één en ander goed over het voetlicht kan brengen.

We kwamen eigenlijk niet voor de loopbaan van Willy, hoe interessant en bijzonder die ook is. Want welke hoogleraar heeft ooit verteld dat zij niet uit haar hoofd kan leren en dus ook geen rijtjes kan onthouden? Nee, ons doel was haar hobby. Maar zoals zo vaak kruisen ook in het verhaal van Willy loopbaan en vrijetijdsbesteding elkaar. Voor haar doctoraal Biologie moest zij een botanische excursie in het buitenland doen. Dat werd Ierland. Later konden zij en haar man een aandeel in een huis nemen in Roundstone, Connemara (westkust van Ierland ter hoogte van Galway). Veel vakanties werden daar doorgebracht. In de omgeving rondtoerend vielen de vele loslopende, lieve zwart-witte honden op. Willy vertelt dat haar moeder bang voor honden was, als kind mocht zij wel een kat, maar geen hond hebben.

‘We zijn teruggekeerd om de pup mee te nemen’

Haar man was echter altijd al een hondenman. Op excursie met een Ierse amateur-archeoloog in 1970 in de buurt van Sligo kwam zij met man en zoon terecht bij een boer met een nest van die zwart-witte hondjes. Na eerst zonder pup te zijn vertrokken, zijn ze omgekeerd, hebben er één meegenomen en zijn daarmee naar Nederland gereisd.

Onbekend met regels over invoer van honden heeft Willy de pup per boot via Engeland naar Nederland gesmokkeld. Inmiddels was de pub Medb genoemd, naar een befaamde koningin uit de Ierse mythologie. In Leiden, waar het gezin toen woonde, herkende een buurvrouw de pup direct als een bordercollie. In Nederland waren deze honden toen nog nauwelijks bekend. In 1975 is pas de Border Collie Club Nederland opgericht. Na het overlijden van de eerste hond kwamen de opvolgers uit Engeland. Willy legt uit dat bordercollies niet op uiterlijk maar op karakter worden gefokt. Het zijn werkhonden, die met schapen moeten werken. Aangezien de honden haar hobby zijn (inmiddels heeft ze de vijfde generatie), wil Willy ze graag datgene laten doen waarvoor ze gefokt zijn.

Schapen

Maar als bordercollies met schapen moeten werken, moeten er natuurlijk wel schapen zijn om mee te werken. Willy ging de boer op om te vragen of haar honden bij de schapen mochten. Het antwoord was steevast nee, omdat schapen geen honden gewend zijn en veel honden met schapen niet te vertrouwen zijn. En daar kwam bij dat zij het vak van schapenhoedster nog moest leren en dat was in Nederland nauwelijks mogelijk. Pas bij de derde generatie kon Willy met haar twee honden in de kop van Noord-Holland les krijgen (nu is dat op meerdere plaatsen mogelijk). Ook haar man en zoon kregen les - haar zoon is er inmiddels veel beter in dan zij. Om te zorgen dat haar honden daadwerkelijk aan het werk konden heeft Willy zelf vijf schapen (het minimum om mee te trainen) aangeschaft en stad en land afgelopen om geschikte plekken te vinden om ze onder te brengen. Het zijn Drentse heideschapen, want die zijn gewend aan honden, in tegenstelling tot Texelaars, die ze ‘tonnetjes op dunne poten’ noemt. Uiteindelijk staan de schapen bij een kinderboerderij vlak bij haar huis. Zij heeft de stichting, waaronder de kinderboerderij valt, zo’n genereus aanbod gedaan, dat men niet kon weigeren. De kinderboerderij verzorgt de schapen en Willy traint er wekelijks met haar twee honden in het schapendrijven, waarbij ze aangeeft dat de schapen voor haar het verlengstuk zijn van haar honden. Die zijn haar gezelschap en haar hobby. ‘In het algemeen heeft men honden voor de schapen, ik heb schapen voor mijn honden.’

Tenslotte

Het interview is nu bijna voorbij en er is veel meer aan de orde gekomen dan hier verteld kan worden. Tenslotte worden in de tuin foto’s gemaakt, terwijl Willy de jonge bordercollie angstvallig aan de lijn houdt. Niet omdat de gasten zullen worden aangevallen, maar omdat de enthousiaste hond hen omver zou kunnen gooien.

Later is besloten niet deze foto's, maar de foto's van het schapenhoeden op te nemen bij dit artikel. ■

Foto: Lineke Goyarts-Veldstra

Paniek over het pensioen?

door Michiel Röling

Op woensdag 17 februari spreekt Bernard van Praag, emeritus universiteitshoogleraar Toegepast economisch onderzoek, voor onze kring over pensioenen. Dat is een onderwerp dat ons allen nauw aan het hart ligt, maar waar we desondanks niet heel veel van weten. Wat we wel weten is dat de pensioenen onder druk staan.

Ruud Bleijerveld opent de bijeenkomst stipt om 15.00 uur. De Amsterdamse Academische Club is weer aardig gevuld. Ruim 45 kringgenoten hebben zich verzameld om Bernard van Praag te horen spreken over omslag- en kapitaaldeckingsstelsels, premieverhogingen, uitkeringsbevroezing, dekkingsgraad, kredietcrisis en vergrijzing. Van Praag begint zijn lezing met een kleine geruststelling. Voor de UvA-senioren is er nu nog niet zo veel aan de hand. Iedereen ontvangt AOW, en de meesten hebben een aardige aanvullende pensioenuitkering opgebouwd die het ABP maandelijks overmaakt op de bankrekening. De gepensioneerden die echter vooral van hun AOW afhankelijk zijn, hebben het een stuk minder goed.

Vergrijzing kost AOW de kop

We leven langer en dat in combinatie met een laag geboortecijfer maakt dat de vergrijzing om zich heen grijpt. De gevolgen hiervan voor de AOW zijn groot. Van Praag legt uit: 'De AOW werkt net als andere sociale verzekeringen als een omslagstelsel. De werkenden dragen premie af en die premie wordt direct uitgekeerd aan de gepensioneerden. Toen de overheid eind jaren vijftig de AOW invoerde was er één bejaarde op acht werkenden. Ondertussen is er één bejaarde op vier werkenden en in 2040 zal er één bejaarde zijn op 2 werkenden. Dat dit gevolgen heeft is klip en klaar. Nu wordt al een kwart (25%) van de AOW-uitkering betaald uit belasting-

opbrengsten en dat deel zal alleen maar toenemen.'

De oplossing lijkt simpel: herdefinieer het begrip oud. De pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd naar 67. En zal in de toekomst wellicht nog verder verhoogd worden. 72 wordt zelfs al genoemd. Maar hoe realistisch is dat? 'Een voetballer blijft tot zijn dertigste fit achter de bal aanrennen, een bouwvakker klimt tot zijn achtenveertigste fluitend de steigers op. Maar tot welke leeftijd staat onderwijzend personeel voor de klas?', vraagt Van Praag zich hardop af. Je kan de pensioengerechtigde leeftijd op papier

gekort – niet geïndexeerd noemen ze dat met een mooi woord. Jaar na jaar na jaar. Of is het tijd om de AOW te fiscaleren? Krijgen de rijken daardoor een lagere AOW-uitkering of zullen ze meer premie moeten betalen? Om de kosten te dekken en te kunnen voortbestaan zou de premie met 60 procent moeten stijgen. 'Feit is dat er wat moet worden gedaan', concludeert Van Praag. 'Want anders liggen intergenerationele conflicten op de loer.'

Overheidsbeleid funest voor pensioenen

Gelukkig hebben wij ook een aanvullend pensioen dat in beheer is van een collectief pensioenfonds – het ABP. De premie voor dit deel van het pensioen hebben we zelf gedurende ons werkzame leven betaald. Het vermogen dat bij elkaar gespaard is wordt belegd en heeft rendement, ook als de premie – vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd – niet meer wordt betaald. Dit noemen we een kapitaaldeckingsstelsel.

'Een kapitaaldeckingsstelsel is mooi als er voor een lange tijd trouw premies worden afgedragen, en het vermogen goed rendeert', stelt Van Praag. En net op dat laatste punt loopt het sinds de kredietcrisis mis. Fondsen renderen minder en ook hier dreigen kortingen. Hij vervolgt: 'Om het stelsel goed te laten werken is het nodig om het te versterken. Dat kan door meer premies te vragen. Maar wat beslist de overheid in al haar wijsheid? Het belasting-

De oplossing lijkt simpel: herdefinieer het begrip oud

wel verhogen, maar de arbeidsproductiviteit loopt terug met een stijgende leeftijd. Werkgevers zullen op alle mogelijke manieren trachten de werknemers die niet voldoende productief zijn te lozen vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

De broekriemmethode is een andere oplossing. Daarbij wordt het pensioen

systeem wordt herzien, pensioenpremie worden beschouwd als loonkosten en sparen voor pensioenen wordt onaantrekkelijk gemaakt.'

En alsof het niet erger kan werkt De Nederlands Bank als toezichthouder op pensioenfonds met een dekkingsgraad die is gebaseerd op de actuele rente op staatsobligaties. Een veel realistischer beeld zou een dekkingsgraad zijn die gebaseerd is op het gemiddelde rendement over de afgelopen vijf jaar. Maar nee, de overheid doet alsof de fondsen er slecht voor staan, waardoor ze verplicht worden zeer veilig te beleggen en vervolgens een laag rendement halen. Het gevolg is een neerwaartse spiraal. Die neerwaartse gang wordt nog versterkt doordat een fonds geen druk voelt om zich in te zetten voor een hoog rendement. De keuze voor een pensioenfonds ligt immers bij de werkgever, klanten kiezen niet zelf.

Hebben we het echt zo slecht?

ZZZP'ers, en daar zijn er ondertussen best veel van, hebben geen pensioenfonds zoals wij dat kennen. Zij moeten zelf een voorziening treffen. Ook jongeren zouden er goed aan doen een aanvullende voorziening te treffen, maar er blijken maar weinig jongeren zich met hun oudedagsvoorziening bezig te houden. Mijn buurman zegt dat dat geen nieuws is: hij deed dat als jongere ook niet. Tafelgenoten knikken instemmend.

Helaas zijn er maar weinig politieke partijen die zich echt met het pensioen bezighouden. Van Praag: 'De enige partijen die zich zorgen maken over de toekomst van de oudedagsvoorziening lijken 50+, SP en PVV. Van ouderenbonden hoef je ook niet veel te verwachten. Door onderlinge ruzies vormen ze geen betrouwbare partner die zich met pensioenen kan bemoeien. Zo kan het gebeuren dat gepensioneerden niet betrokken zijn bij gesprekken over

Van Praag raadt gepensioneerden aan zich aan te melden bij de Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen die zich met name inzet voor ABP-gepensioneerden. Hun website is www.pensioenbelangen.nl.

pensioenen. Ze mogen niet meespreken over de keuze van het menu. Zij staan op het menu!'

Met de combinatie van de AOW en het aanvullende pensioen hebben wij als Nederlanders ondanks alle negatieve berichten toch iets moois in handen. Onze situatie is een stuk florisser dan die in andere Europese landen, waaronder Duitsland en Frankrijk. De discussie over het pensioen wordt fel gevoerd en duurt voorlopig voort. De paniek over het pensioen die bij menigeen heerst lijkt terecht. Het frustrerende is dat we er geen invloed op hebben ■

Het Getal

91

♦ door Frans Willemsen

Is uw woning levensloopbestendig? Oftewel: denkt u dat uw woning geschikt is om er tot aan uw dood in te blijven wonen?

Het woord levensloopbestendig is geïntroduceerd door maatschappelijk-werkorganisatie Humanitas en staat sinds 2005 in de Grote Van Dale. Het Genootschap Onze Taal vindt het een beetje een vreemd woord want de woning zou bestendig zijn *tegen* de levensloop, analoog aan correcte verbindingen als stressbestendig, hittebestendig en fraudebestendig. Het genootschap weet zelf ook geen beter woord. Maar goed, we snappen wat er bedoeld wordt.

De Unie KBO heeft vorig jaar 600 vijftenzestigplussers geënquêteerd. Uit die enquête blijkt dat de meesten van hen in hun huidige woning willen blijven wonen. Slechts 80 van de 600 ondervraagden willen naar een andere woning verhuizen. Van die 80 willen er maar 9 naar een verzorgingstehuis (dus 9 van de 600!) en 11 willen er naar een 'tussenvoorziening'. 480 ouderen geven de voorkeur aan een aanleunwoning en toch nog 12 mensen willen bij familie intrekken. De overigen hebben waarschijnlijk 'Geen mening' ingevuld. Daar staat tegenover dat 91% van alle geënquêteerden een aanbod van familie om bij hen in te trekken zou afwijzen.

65-plussers willen graag zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en de overheid wil dat bevorderen. Maar de meerderheid van de geënquêteerden vindt dat de overheid dan financieel meer moet doen. Want een huis levensloopbestendig maken is duur. Heeft u wel eens geïnformeerd wat bijvoorbeeld een traplift kost? Dergelijke aanpassingen aan de woning zijn sinds 1 januari 2014 niet meer aftrekbaar. Hetzelfde geldt trouwens voor hulpmiddelen voor de mobiliteit zoals een scootmobiel, een rollator of een rolstoel. 't Is maar dat u het weet. O, u wist het al.

Maar het meest opvallende resultaat van de enquête vind ik toch dat 91% van de ondervraagden 'Nee, dank je wel' zou zeggen als familieleden, ik neem aan in de meeste gevallen de kinderen, hen zouden aanbieden om bij hen te komen wonen. Sterker nog, zoals gezegd wil maar 2% van de ondervraagden dat zelf. Conclusie: bijna geen enkele senior voelt er iets voor om bij familie in te trekken. Dan liever de lucht, lees: het verzorgingstehuis of de aanleunwoning, in! En trouwens, hoeveel familieleden, in de meeste gevallen de kinderen, zouden met een dergelijk aanbod komen? Ik denk niet veel. ■

De Rivier is de spiegel van de stad

door Henriëtte Ritter

Op 15 maart hield Jerzy Gawronski, gespecialiseerd in de maritieme archeologie, een zeer interessante lezing over de archeologische vondsten die bij de aanleg van de Noord-Zuidlijn naar boven zijn gekomen.

In de goed gevulde zaal van de Amsterdamse Academische Club liet Jerzy Gawronski op boeiende wijze zien dat het jarenlang durende megaproject niet alleen een belangrijke onderneming is voor de infrastructuur van Amsterdam, maar ook voor onze kennis van de geschiedenis van de stad.

Na een welkomstwoord van Hans de Vries, bestuurslid van de kring, begon Gawronski zijn verhaal met een uiteenzetting van de aanpak van het project. Zo kwamen wij te weten dat de caisson-methode, die was gebruikt in de jaren zeventig bij de aanleg van de huidige metro, is vervangen door nieuwe technieken die meer geschikt zijn voor de constructie van openbaar vervoer onder een dichtbebouwd en historisch belangrijk gebied. De bouw mocht geen schade veroorzaken en moest ook ruim baan geven aan archeologisch onderzoek.

Gedempte watergang

Dit onderzoek heeft zich vooral geconcentreerd op het segment Damrak-Rokin van het tracé, omdat op die plek de Amstel in de jaren dertig van de vorige eeuw voor een deel is gedempt. Waterwegen zijn de spiegels van een stad, zo betoogde de spreker: objecten die per ongeluk in het water terecht zijn gekomen of daar als afval in zijn gegooid, kunnen ons iets vertellen over de manier waarop de bewoners leefden.

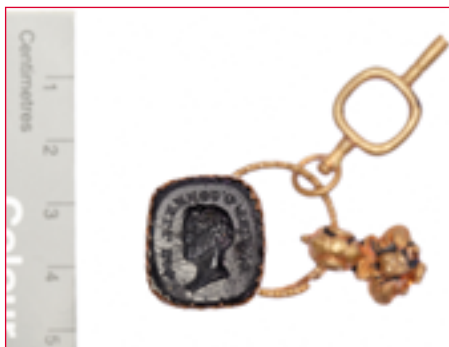
Voordat men de eigenlijke werkzaamheden van de metrolijn kon voortzetten, werden onder toezicht van archeologen pakketten grond weggegraven, corresponderend met verschillende historische periodes. Dit gebeurde tot men was aangekomen bij een diepte van 25 meter, de laag die overeenkomt met de periode dat Amsterdam als stad is ontstaan. Op het Damrak stond een grote zeef die voorwerpen uit de modder haalde. Opvallend is dat aan de randen van de stad vooral gebroken objecten, scherven, rotzooi werden opge-

graven. Naarmate men dichter bij het oorspronkelijke stadscentrum kwam werden de voorwerpen die men aantroef gaver en was de samenhang veel groter.

Vondsten of 'spul'

Na de opgraafwerkzaamheden moesten de archeologische vondsten worden geordend. Een enorm tijdrovend werk waar men nog steeds mee bezig is. Van ieder voorwerp maakt de archeoloog een driedimensionale schets die geplaatst wordt in het juiste tijdvak en het vak corresponderend met de vindplaats van het voorwerp. Vervolgens worden ze geclassificeerd naar wat ze vertellen over de stad. Het werk aan deze gigantische database moet leiden tot een boek bestaande uit twee delen (deel I heeft als titel *Spul*; deel II, *De stad*) dat in 2017 zal verschijnen. Het boek begint bij hoofdstuk 0 dat een aparte positie inneemt omdat het foto's van voorwerpen bevat uit de periode voorafgaand aan de bouw van de stad. In dat hoofdstuk zijn bijvoorbeeld werktuigen uit de neolithische tijd en ook Romeins aardewerk ondergebracht. Verder is de indeling van het boek thematisch en zijn de voorwerpen die dateren vanaf het ontstaan van Amsterdam in categorieën gerangschikt, zoals bebouwing, aankleding van het huis, transport, de bereiding van voedsel...

Hoorns, suiker en pijpen

Na deze wat technische inleiding, kwam Gawronski bij het tweede deel van zijn lezing: door middel van een aantal voorbeelden liet hij zien dat de archeologische vondsten ons iets zeggen over het gedrag en de activiteit van Amsterdammers uit vorige eeuwen. Mensen zijn gemakzuchtig en hebben geen zin om ver te sjouwen met hun afval dat zij het liefst voor de deur de gracht in gooien. Dat verklaart dat de vondst van een grote hoeveelheid runderhorens (of 'hoornpitten' volgens de spreker) duiden op de aanwezigheid van een slachterij of leerlooierij in de nabije omgeving. Aan het Rokin stond een van de vele suikerraffinaderijen die Amsterdam rijk was: 'De Drie Suikerbroden'. Op die plek (ter hoogte van de nummers 83-89) zijn een groot aantal suikertrechters en stroopkannen aangetroffen.

Maar de interpretatie van een archeologische vondst is vaak gecompliceerder. Een opeenhoping van pijpenkoppen bijvoorbeeld kan ons iets zeggen over gedragscodes en ons tegelijkertijd inzicht geven in de manier waarop mensen zich in een bepaalde periode over het water voortbewogen. Tussen 1810 en 1840 rookten de passagiers die de trekschuit naar Den Haag, Rotterdam of Delft namen, nog gauw even een pijpje. Voordat zij aan boord gingen klopten zij hun pijp uit waarbij er nogal eens eentje brak en zodoende in het water viel. De archeoloog kan aan de hand van zo'n vondst het tracé van het openbaar vervoer over het water achterhalen en misschien is het eveneens een aanwijzing dat er ook vroeger al een rookverbod in het openbaar vervoer gold.

Soms kunnen wij op een onverwachte manier door een voorwerp iets te weten komen over de omgeving waar het gevonden is

---

Onverwachte verbanden

Soms kunnen wij op een onverwachte manier door een voorwerp iets te weten komen over de omgeving waar het gevonden is. Op het opgravingsterrein werd een pijp gevonden (weer een pijp!) waarop een naam is geschreven: E.G. Estoppey. Deze pijp duidt, heel verrassend, op de nabije aanwezigheid, niet van een pijpenfabriek, maar van een bier- of koffiehuis. De relatie tussen een pijp en een bier- of koffiehuis wordt aannemelijk als men bedenkt dat dit soort etablissementen, die men met name in de Kalverstraat aantroef, voorlopers waren van clubs of sociëteiten. Hier kwam men bijeen om te discussiëren onder het genot van een glas bier en een pijp. In zo'n bierhuis hing een pijpenrek waar het rookgerei van iedere habitué een vaste plek had met de naam van de eigenaar op de pijpenkop geschreven.

Als laatste voorbeeld van de manier waarop een archeologische vondst kan worden geduid, besprak Gawronski de vondst van een merkwaardig sierzegel waarop de volgende inscriptie staat: 'Daniël O'Connell, the liberator, the emancipator'. Deze O'Connell was een bekende Ierse activist die tussen 1775 en 1847 leefde. Hij was advocaat en maakte zich sterk voor de rechten van de Angelsaksische katholieken en van de Ieren. Eigenlijk was hij een socialist 'avant la lettre'. Hoe komt dit object dat zo duidelijk verbonden is met een bekende Ierse politicus in de Amsterdamse modder terecht? Dat O'Connell Amsterdam heeft bezocht is al niet erg waarschijnlijk, maar dat hij bij die eventuele gelegenheid ook nog eens deze zegel in de gracht heeft laten vallen is al helemaal ondenkbaar. Waarschijnlijker is dat het voorwerp heeft toebehoord aan iemand die een grote bewondering koesterde voor de Ierse socialist. Het gebeurde wel meer dat sierzegels met de naam van een bekende, historische persoon werden bevestigd aan bijvoorbeeld een zakhorloge en zo werden gedragen bij wijze van batch.

De onderzoekers hebben ook een idee wie deze Amsterdamse bewonderaar van O'Connell zou zijn geweest. Men denkt aan een zekere Pieter de Vos. Voor die veronderstelling zijn een aantal argumenten te vinden. De Vos was een activist, een man met een missie die de revolutie predikte. Hij organiseerde protestbijeenkomsten en schreef schotschriften waarin hij regelmatig O'Connell aanhaalde. Er is nog een andere aanwijzing die de hypothese ondersteunt. Het zegel is gevonden vlak voor de Bank van Lening het vroegere pandjeshuis of lommerd, en daar was Pieter de Vos werkzaam. Het liep overigens niet goed met hem af. Hij kreeg weinig bijval voor zijn pre-socialistische ideeën en verhuisde naar Duitsland waar hij in armoede is gestorven. Hier gaf Gawronski aan dat de archeologie weliswaar een exacte wetenschap is maar toch ook ruimte laat voor de verbeelding. Je kon je voorstellen dat Pieter, terugkerend van de zoveelste door hem georganiseerde bijeenkomst waar maar een handje vol belangstellenden op waren afgekomen, het zegel ontgoocheld van zijn horloge heeft gerukt en in het water gesmeten. ►

Teruggeven aan de stad

Aan het einde van zijn lezing gaf de spreker aan wat er met de gevonden voorwerpen wordt gedaan als alle werkzaamheden aan de metro zijn afgerond. Zij worden voor een groot deel teruggebracht naar de plaats waar zij zijn gevonden. Zo komt er in het metrostation Rokin een vitrine waarin panelen komen te staan met objecten, geordend volgens de hoofdstukken van het boek. Er wordt ook gedacht aan een digitale link per object om de nieuwsgierige reiziger van meer informatie te voorzien.

Tijdens de borrel waarmee de bijeenkomst werd afgesloten, is de lezing van Gawronski het onderwerp van menig enthousiast gesprek. Onder de indruk van wat ik die middag had geleerd, liep ik na afloop over het Rokin naar huis: hoe was het mogelijk dat ik, die al veertig jaar in deze stad woonde, nooit had geweten wat voor een schatkamer zich onder mijn voeten bevond? De lezing heeft mijn kijk op Amsterdam blijvend veranderd en waarschijnlijk ben ik niet de enige! ■

Column Van achter de geraniums

Wat is er eigenlijk tegen achter de geraniums zitten? Niets natuurlijk, al moet je uiteraard wel van geraniums en van zitten houden. En van dat laatste houden veel gepensioneerden niet, die trekken erop uit, beginnen nieuwe hobby's of nemen oude weer op of gaan iets heel anders doen, als ze maar niet achter ...!

Dat zult u niet vaak meemaken

♦ door Kees Piena

Als je niet thuis achter de geraniums blijft zitten, gebeurt er nog eens wat. Zeker in Amsterdam. Neem nou, wat mij een tijdje geleden is overkomen. Ik verliet ons huis in de binnenstad om een paar boodschappen te doen en op het moment dat ik de trap voor ons huis afliep werd er hevig op het raam van het beneden appartement gebonkt. Achter het raam stond ons buurmeisje met een van angst vertrokken gezicht mij te wenken en te gebaren dat er een indringer in haar huis was. Het was duidelijk dat het een bedreigende situatie was en dat ik niet veel tijd had om alle consequenties op een rijtje te zetten. Er moest gehandeld worden. Het lukte mijn buurmeisje, ondanks verzet van de indringer, om de deur open te maken en mij binnen te laten. Binnen bleek dat betrokkene, een man van een jaar of 35, geen wapens had, waarop ik probeerde hem uit het appartement de straat op te werken. Maar het bleek al snel dat dat niet de bedoeling van het buurmeisje was. Ze was vreselijk overstuurd, maar kon toch duidelijk maken dat hij haar fysiek had bedreigd en haar telefoon had afgepakt en dat ze die absoluut terug wilde hebben. De telefoon was afgepakt omdat ze inmiddels driemaal het noodnummer 112 had gebeld. Naar later bleek had de man, zodra de telefoniste aan de lijn kwam, de telefoon uit haar hand getrokken en

gezegd dat er niets aan de hand was en dat het om een beetje opgelopen woordenwisseling ging.

De situatie was nu anders geworden. In plaats van de man naar buiten te werken, moest hij nu binnen gehouden worden. Ook omdat de laatste keer de telefoniste van 112 gezegd had dat de politie onderweg was. Dat werd een worsteling bij de deur die ik verloor, waardoor de man de benen kon nemen. Ik ben hem nog schreeuwend achterna gerend, maar op een gegeven moment was hij er toch vandoor (ik ben ook de jongste niet meer). Terug bij ons huis bleken er twee politiewagens met in totaal vier agenten te zijn gearriveerd, inmiddels kon het buurmeisje weer een beetje haar verhaal doen.

De indringer was een ex-vriendje met wie ze het uitgemaakt had en die dat moeilijk kon verkroppen. Kennelijk dacht hij dat enig lichamelijk geweld de relatie wel weer zou verbeteren. Het buurmeisje vertelde de politie dat hij waarschijnlijk naar het Centraal Station zou gaan, omdat hij buiten Amsterdam woonde. Daarop besloten de agenten dat één van de politieauto's naar het station zou gaan om te kijken of de man daar daadwerkelijk naar toe zou gaan. Ik moest mee, want tenslotte was ik degene die hem zou kunnen herken-

nen. Dus stapte ik achterin de politieauto (hetgeen er toch een beetje verdacht uitzag) en met grote vaart reden we richting station, waar de auto strategisch op het stationsplein werd opgesteld, zodat de mensengestroom door mij in de gaten kon worden gehouden.

We stonden er nog geen minuut toen het bericht kwam dat de gezochte inmiddels weer bij het meisje was teruggekeerd en slaags was geraakt met de daar aanwezige agenten. Daarop ging de sirene van de auto aan en scheurden wij tegen het verkeer in en over het fietspad langs de Geldersekaade terug. De agenten hadden betrokkene inmiddels overmeesterd, hij werd net als eerder achterin een politieauto gezet, maar dan wel met boeien om. Ik werd door de agenten bedankt voor bewezen diensten en er werd aan toegevoegd dat ik vandaag toch wel een heel bijzondere ervaring had gehad: racen in een politieauto met sirene en tegen het verkeer in. Het eindigde met 'mijnheer dat zult u in uw situatie toch niet vaak meemaken'. Er werd nog net niet gezegd en nu kunt u wel weer achter de geraniums gaan zitten. Hetgeen ik overigens niet van plan was. Wel achter de fles wijn, die ik 's avonds van het nog steeds ontdane buurmeisje kreeg. ■

Klaar voor het onderwijs van de toekomst

➔ door Michiel Röling

Op woensdag 20 april brengt onze kring een bezoek aan de Amstelcampus van de Hogeschool van Amsterdam. De samenwerking tussen de UvA en HvA staat momenteel op losse schroeven, maar dat staat de doorgang van deze excursie (op een steenworp afstand van de Roeterseilandcampus) gelukkig niet in de weg.

Bijna veertig deelnemers verzamelen zich in het Wibauthuis, waar Ruud Bleijerveld de aanwezigen welkom heet. Anne van den Eijnden en Madelon Doesburg vertellen als medewerkers van bureau Nieuwbouw over de Amstelcampus, de grootste van de vier HvA-stadscampussen. Ze doen uit de doeken hoe de Amstelcampus vorm heeft gekregen, hoe met de buurt is overlegd tijdens het plan- en bouwtraject en laten zien waar de komende jaren nog gebouwen zullen verrijzen. Want gebouwd wordt er nog aan het Conradhuis en de 69 studentenwoningen.

Overlast

Bouwen op een drukke plek is, zo heeft Van den Eijnden gemerkt, een logistieke uitdaging. 'Vrachtwagens met bouwmaterialen, hijskranen en meer moesten de plek kunnen bereiken zonder alles te blokkeren. Want het gewone leven van de bewoners gaat door en studenten moesten gebouwen kunnen blijven bereiken.' Leuk voorbeeld is de oude sporthal die pas afgebroken mocht worden als de nieuwe gebouwd was, de hal wordt namelijk ook gebruikt voor

de gymles van scholen in de wijk. Voor de nieuwbouw is er veel gesloopt. Gelukkig zijn er ook gebouwen blijven staan. Zo roept het statige Kohnstammhuis als voormalig belastingkantoor bij velen nostalgische herinneringen op. Het oude Wibauthuis werd in 2009 gesloopt. 'De sloop deed veel mensen pijn', zegt Van den Eijnden. 'Vreemd, want bijna iedereen vond het een lelijk pand. Omwonenden hebben veel en fel geprotesteerd tegen de campus. Vooraf heerste er veel angst voor wat de campus zou brengen. Sommigen zijn verhuisd, de overgrote meerderheid van de achterblijvers blijkt ondertussen echter zeer content.' Gelukkig is de overlast van de bouw van korte duur en een relatief begrip. Persoonlijk lijken de fietsen die als een bijna ondoordringbare kluwen staal de wegen flankeren mij een doorn in het oog. Fietsenkelders zijn er wel, maar worden door de studenten nauwelijks gebruikt. Bewoners mogen ze niet gebruiken.

Efficiënt

Een campus heeft als grootste voordeel dat het de efficiëntie vergroot. Daarnaast

vergroot een campus de zichtbaarheid van de hogeschool in de stad, vormt het een vliegwieltje voor onderzoek en onderwijs en is het goed voor de positie van Amsterdam als kennisstad. Niet in de laatste plaats heeft ook de student er baat bij: het campusleven stimuleert ontmoeting en interactie tussen studenten van verschillende opleidingen. Op de pleinen worden talrijke evenementen en festivals georganiseerd. Daar worden studenten blij van. De Amstelcampus huisvest wanneer hij medio 2018 gereed is vijf faculteiten en biedt dan plaats aan 30.000 medewerkers en studenten. Elke faculteit heeft zijn eigen gebouw dat liefkozend 'huis' wordt genoemd. De gebouwen dragen de naam van een bekende uit het veld en heten Benno Premselahuis (Digitale Media en Creatieve Industrie), Conradhuis (Techniek), Koetsier-Montaignehuis (Amsterdam Fashion Institute), Kohnstammhuis (Onderwijs en Opvoeding), Muller-Lulofshuis (Maatschappij en Recht), Theo Thijsenhuis (Onderwijs en Opvoeding) en Wibauthuis (Economie en Management).

Knowledge Mile

De Wibautstraat deelt de campus in tweeën en is al omgedoopt tot de Knowledge Mile. Dat het stukje asfalt nog geen halve kilometer lang is mag de ambities blijkbaar niet in de weg staan. Engelse termen zijn sowieso populair. Want ze klinken lekker. Op festivals en 'events' komen 'Foodtrucks', er worden 'Student Battles', en 'Tech Experiences' georganiseerd en er zijn het 'Amsterdam' ▶

SAMENWERKING OP LOSSE SCHROEVEN

De hogeschool werkt intensief samen met de universiteit. Er is een gezamenlijk bestuur en de nodige diensten zoals ICT en onderwijsondersteunende faciliteiten, het Administratief Centrum, de bibliotheken en het loopbaanadviescentrum zijn gefuseerd. Gezamenlijk telt de onderwijsinstelling ruim 80.000 studenten. Studenten stromen echter maar mondjesmaat door. En dat wordt gezien als een groot probleem. Diverse partijen, waaronder decanen van de UvA zien de samenwerking als mislukt en willen belangrijke delen terugdraaien. Het Parool spreekt op 17 april zelfs van 'het eind van een ongelukkig huwelijk'.

Fashion Institute' en het 'Amsterdam Center for Entrepreneurship'. Alle gebouwen zijn gericht op het stimuleren van ontmoeting en het voeren van overleg. Bankjes in de gang, elke verdieping telt meerdere zit- en studiehoeken. De bieb is zelfs uitgerust met een barretje. Al is het aanbod met vooral blikjes Red Bull erg eenzijdig. Alleen in de stilteplek mag niet gesproken worden. Deze plek is niet voor bezinning, maar puur gericht op individueel studeren – dat gebeurt dus nog wel...

Toekomst

De campus is klaar voor het onderwijs van de toekomst. Hoe dat er precies uit gaat zien weet ik niet. Wat ik wel weet is dat ik best jaloers ben op de faciliteiten waar de studenten van nu gebruik van kunnen maken. Buurtbewoners krijgen er ook veel voor terug. Ze kunnen gebruikmaken van de sportfaciliteiten en ook het restaurant is voor hen geopend. De leefbaarheid in de buurt is flink toegenomen. Echt content zijn natuurlijk de bezitters van koopwoningen, aangezien de vierkantemeterprijs door de ontwikkelen flink is gestegen. ■

Recept

Wat de pot schafte

In deze rubriek behandel ik elk nummer een gerecht dat wij als senioren misschien nog kennen, maar dat tegenwoordig niet meer op tafel staat. Dit keer een gerecht dat zelfs de meesten van ons zo niet meer kennen maar onze ouders hoogwaarschijnlijk nog wel.

♦ door Frans Willemsen

Tête de Veau of Kalfskop

WAARSCHUWING: Onderstaande tekst kan schokkende zinnen bevatten. Teerhartigen wordt aangeraden dit artikel over te slaan.

Het is nog niet zo heel lang geleden dat bij de slager de varkens- en koeienkarkassen aan haken in de winkel hingen. Soms drupte er nog bloed uit de snuit van het varken. Nu kopen we ons vlees afgestapt ('geportioneerd') in piepschuim bakjes bij de supermarkt waardoor elk associatie met een dood dier is verdwenen. Zoek op Google het recept voor tête de veau of kalfskop op, en je zult zien dat recepten beginnen met de mededeling dat een kalfskop natuurlijk niet meer te krijgen is en dat men in plaats daarvan kalfslappen gebruikt. In één generatie, onze generatie, is ons eetpatroon ingrijpend veranderd. Onderstaand recept ontleen ik aan Cauderlier, *Het spaarzame kookboek*, Gent 1922, maar ik had ook het *Hollandse Aaltje*, *De Volmaakte en Zuinige Keukenmeid* kunnen citeren. Maar *Aaltje* is minder uitvoerig. En een stuk minder plastisch.

“Neem eenen kalfskop zooals de slachter hem van het lijf van het dier afscheidt, dat is met huid en haar. Laat den kop door den vleeschhouwer in twee hakken; de tong moet echter in haar geheel aan eene der twee helften

Tête de Veau, zoals afgebeeld op een Franse ansichtkaart

gehecht blijven. Steek den kop in koud water, spoel hem zorgvuldig opdat het neusvocht zou verdwijnen; neem de hersenen er uit, pel ze en neem het vlies af waarin ze gehuld zijn. Laat de hersenen eene halve uur afzonderlijk in water met zout en een weinig azijn, tijm, laurier en eenen ajuin (ui, FW) koken. Als de kop behoorlijk gezuiverd en als zijn vleesch zeer wit is, leg hem in den ketel, met de ooren neêrwaarts en de muil omhoog, opdat het dik deel heeter zou worden dan het dun gedeelte. Giet er water over, opdat de heele kop zou bevochtigd zijn. Doe er zout, tijm, laurier, twee ajuinen en twee gesneden wortels in. Na eene uur zieding (koken, FW), neem den ketel van het vuur en laat den kop eene halve uur koelen. Neem vervolgens eenen der halve kop-

pen uit en leg hem op eenen schotel. Stel eenen pot met koud water bij de hand, en bevochtig daarmee het deel van den kop, dat gij wilt beginnen pellen. Het haar zal gemakkelijk uitgetrokken worden, en op den tijd van eenige minuten wordt de kop wit. Handel evenzoo met de overige helft. Snijd dan met een scherp mes de oogwimpers af, en neem de huid van den muil weg. Trek de beenen uit den kop, en doe ze allen in den ketel, opdat ze voort zouden zieden. Laat de kop zonder beenen een weinig koelen; snijd hem vervolgens in groote vierkante stukken, welke gij in eene kasserol (braadpan, FW) legt; voeg er een deel van 't kooksel der beenen bij, dat door de teems (zeef, FW) gestoken is, en laat ze lang genoeg zieden opdat al de stukken van den kalfskop malsch zouden worden. Laat ze een weinig in hun sap koelen en neem ze, een voor een, met de vork uit. Maakt gij er den dag zelve geen gebruik van, stel ze in de schapraai (garde-manger) (de kast waarin men het voedsel bewaarde, FW). In den zomer kan men ze gemakkelijk twee dagen bewaren, en in den winter vier of vijf.” Want een koelkast had men in die tijd natuurlijk nog niet. ■

Met Roeterseiland naar de toekomst

door Salomé Bentinck

Foto: Marcel van Gaalen

De Roeterseilandcampus is bijna klaar voor het onderwijs en onderzoek van de toekomst. Studenten en onderzoekers van de faculteiten Economie en Bedrijfskunde, Maatschappij- en Gedragwetenschappen en – vanaf 2018 – Rechtsgeleerdheid werken op een open campus, waar samenwerken en ontmoeten centraal moeten staan.

De universiteit is sinds het eind van de 19e-eeuw aanwezig op het Roeterseiland, het stukje stad waar de grachtengordel op de Plantage stuit. De basis voor de Roeterseilandcampus werd gelegd in 1891 met het Scheikundig Laboratorium. Pas met de enorme groei van studenten na WOII is het nodig om het Roeterseiland als geheel te ontwikkelen. Diverse stedenbouwkundige plannen zijn gemaakt maar nooit voltooid. Hierdoor is een mengeling ontstaan van oud- en nieuwbouw, van monumenten en modernistische gebouwen. Zal het de architecten lukken om de kritische gebruikers trots te maken op de campus?

Een nieuw stedenbouwkundig plan
Architect Gawronski (de vader van stadsarcheoloog Jerzy, zie verslag op

Salomé Bentinck was tot 2011 directeur HuisvestingsOntwikkeling van de UvA. Bij de faculteit Bouwkunde van de TU Delft onderzoekt zij de beleving van universitaire gebouwen en omgeving, voor en na hun verhuizing van medewerkers en studenten, aan de hand van Amsterdamse casussen.

Het gebouw scoort (ruim) voldoende, de uitstraling vindt men matig

pagina 5) maakt in de jaren zestig een masterplan: modernistische gebouwen voor de natuur- en levenswetenschappen met verhoogde voetgangerspromenades en een groot gebouw over de Nieuwe Achtergracht. Het plan is nooit voltooid: het diamantslijperijgebouw en de helft van de huizen aan de Sarphatistraat bleven staan.

De Gawronski-gebouwen lijken geen lang leven gegund, toch blijkt sloop aan het begin van deze eeuw niet wenselijk. Stedenbouwkundigen van Palmboom en Van den Bout lanceren een plan: een open stadscampus, met een herwaardering van de Nieuwe Achtergracht als publieke ruimte. De fabrieksterreinachtige uitstraling

achter slagbomen moest verdwijnen. Het CREA café gevestigd in diamantslijperijgebouw – wordt het levendig hart van de campus. Het Londens architectenbureau Allford Hall Monaghan Morri ontwerpt de herontwikkeling van gebouwen ABC, met respect voor het oorspronkelijke ontwerp, een vernieuwd gebouw hoger over de gracht waardoor je de Nieuwe Achtergracht in zijn volle glorie ervaart.

De Roeterseilandcampus huisvest nu de faculteiten Economie en Bedrijfskunde en Maatschappij- en Gedragwetenschappen. Vanaf 2018 zal ook de Faculteit der Rechtsgeleerdheid hierheen verhuisd zijn. De campus moet dan klaar zijn voor het onderwijs en onderzoek van de toekomst. Studenten en onderzoekers moeten er de beschikking krijgen over een levendige en open campus, waar samenwerken en ontmoeten centraal staan.

Studieplek zonder daglicht

In 2015, de campus was gedeeltelijk nog een bouwplaats, is een groep gebruikers gevraagd naar de beleving van de campus. De respondenten zijn studenten en medewerkers van Politologie en Communicatiewetenschappen. De uitkomsten zijn vergeleken met de antwoorden die zij voor de verhuizing uit hun oude gebouw in de binnenstad gaven.

Volgens studenten is het gebouw: ‘modern, nieuw, grijs, kaal en kil’. Begrijpelijk aangezien het gros van de studieplekken in een betonnen ruimte, zonder daglicht is gesitueerd. De studieplekken zullen er in toekomst anders uitzien, ze grenzen namelijk aan het nog niet voltooide bouwdeel. Ook zijn de grote hallen nog niet ingericht.

Hoewel de oude fijnmazige buurt met veel winkels wordt gemist, vinden sommigen de Plantagebuurt fijn vanwege de rust. De studenten waarderen de buurt met z'n cafés. Vreemd genoeg vinden zij de buurt te weinig groen, vermoedelijk omdat het Roeterseiland zelf vrij steenachtig is.

Foto: Maartje Strijbis

De meningen over het delen van ruimtes, 'clean-deskprincipe', en 'flexen' zijn sterk verdeeld

Flexibele werkplek

De meeste medewerkers zijn redelijk tevreden met hun behuizing. Het gebouw scoort (ruim) voldoende, de uitstraling vindt men matig. Als positief worden genoemd het uitzicht, de hoeveelheid licht, functionaliteit, nieuwheid en hygiëne. Negatief zijn de mogelijkheid voor telefoneren en het voeren van vertrouwelijke gesprekken, de facilitering van geconcentreerd werken en ontspanning. De aangewezen plek voor vertrouwelijke gesprekken, een kleine in pandig overlegruimte, wordt als 'verhoorkamer' gekarakteriseerd.

De werkplekken hebben grote veranderingen ondergaan: het hogere wetenschappelijk personeel moest de eigen kamer opgeven. Bij Politicologie zitten ze in tweepersonskamers en bij Communicatiewetenschap hebben ze geen eigen werkplek meer. De meningen over het delen van ruimtes, 'clean-deskprincipe', en 'flexen' zijn sterk verdeeld. Bij Politicologie werkt men volgens eigen zeggen meer thuis dan voorheen. Opvallend is dat het flexen bij Communicatie geen merkbare verschillen in de waardering van de functionaliteit oplevert.

De verticaliteit van het gebouw heeft, ondanks het 'mini-atria' concept van trappenhuisen, consequenties voor het sociale verkeer. Sociale interactie vindt meer plaats binnen de programma-groep op de zelfde etage en minder met de rest van de afdeling. Omdat het

onderwijs beneden zit en docenten, met pasjes beveiligd, op de verdieping, is de ontmoeting tussen student en docent minder vanzelfsprekend.

Trots moet nog komen

De doelstelling van de herontwikkeling van Roeterseiland, meer samenwerken en ontmoeten, is gehaald als we naar CREA kijken. Maar voor een broedplaats van kennisontwikkeling is meer nodig.

Trots op je gebouw kunnen zijn is belangrijk om je thuis te voelen en te hechten. Er lijkt een relatie te zijn tussen die trots en de waardering voor mogelijkheden voor sociale interactie, vertrouwelijke gesprekken en ont-

spanning. Die trots is nog niet in voldoende mate aanwezig. Monumenten genereren gemakkelijker trots dan modernistische gebouwen. Daarom is het des te belangrijker om aandacht te besteden aan die andere aspecten zoals horeca en een prettiger faciliteit voor vertrouwelijke gesprekken. Wat ook kan helpen is het organiseren van allerlei activiteiten in de gebouwen buiten het onderwijs om. En het oprichten van 'monumentjes' voor belangrijke alumni en andere belangrijke mensen uit het vak in de vorm van portretten, citaten op de muren, enzovoorts. ■

Evt. reacties: s.a.bentinck@tudelft.nl

Leopold Lehmann en het reglement van de Kraaminrichting van het BG

♦ door Jan Wieten

Toen het Athenaeum Illustre Universiteit van Amsterdam werd, nam de gemeenteraad (op 10 september en 9 oktober 1878) ook een nieuw reglement voor de Kraaminrichting in het Binnengasthuis aan. Was dat nodig? Helaas wel.

Dr. E.H.G. Thijssen, toen directeur-geneeskundige van de gemeentelijke Gasthuizen, was verantwoordelijk voor het reglement. Wij vermoeden dat professor Leopold Lehmann, hoofd van de verloskundige kliniek van het Binnengasthuis, het niet anders kon zien dan als een desaveu van zijn beleid tot dan toe. Voor ons bevat dit reglement vooral vanzelfsprekendheden, maar toen waren de genomen maatregelen vernieuwend en in de medische praktijk van die dagen tamelijk ongevoelen:

'Art.1 Toegang tot de practische oefeningen in de kraam-inrichting wordt aan studenten in de Universiteit en leerling-vroedvrouwen alleen verleend op vertoon van een door den Directeur-geneeskundige der Gasthuizen geteekend en door den Hoogleeraar in de verloskunde en gynaecologie, of, bij ontstentenis, door den hem toegevoegden adsistent-geneesheer gevisieerd persoonlijk toegangsbevijs.

Art. 2 Zij die in het bezit zijn van zoodanig toegangsbevijs, verbinden zich om gedurende de vier voorgaande dagen en gedurende den tijd, waarvoor de toegang verleend wordt – in den regel veertien dagen – te onthouden van het bezoek der lokalen, waarin lijk-Openingen gedaan worden, van het volgen der lessen in operatieve chirurgie en van het bezoek van de gynaecologische afdeling en van alle ziekenzalen en poliklinieken.

Art. 3 Aan hen of haar, die deze bepalingen overtreden, wordt de toegang tot de practische oefeningen in de verloskunde voor de tijd van één jaar ontzegd.

Art. 4 Openbaart zich bij eene in de kraaminrichting verpleegde eene besmettelijke ziekte, of vertoonen zich bij eene kraamvrouw verschijnselen van kraamvrouwenkoorts, dan wordt hiervan door den behandelenden geneesheer terstond kennis gegeven aan het bureau van den Directeur-geneeskundige, en dan zijn de toegangsbevijsen van de

studenten en de leerling-vroedvrouwen, die de verpleegde vóór of na de verlos-sing geholpen of bezocht hebben, niet meer geldig.'

Sinds 1849 vielen verloskunde en de kraaminrichting onder Leopold Lehmann (1817-1880). Lehmann was eerst tot lector aan het Athenaeum benoemd en werd in 1864 hoogleraar aan de klinische school. In 1867 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleraar en die benoeming werd voortgezet toen het Athenaeum veranderde in Universiteit van Amsterdam.

Lehmann geloofde, net als trouwens veel van zijn collegae en in tegenstelling tot Thijssen, niet in de volgens hem overschatte nieuwlichterij van aseptis en antisepsis zoals in die tijd voorgestaan door bijvoorbeeld Ignaz Semmelweis en Joseph Lister.

Kraamvrouwenkoorts ontstond, volgens Semmelweis, door besmetting met lijkengif dat door de ongewassen handen van verloskundigen en studenten werd overgebracht (zie Mooij).

Nu wil het geval dat de sterfte onder kraamvrouwen in de kliniek van het Binnengasthuis in die jaren extreem hoog was. De bouw van een nieuwe kraamkliniek op het Binnengasthuis-terrein bracht helaas weinig soelaas. De nieuwe kliniek moest in het jaar 1878 zelfs van mei tot september worden ontruimd en gesloten. Maar Lehmann vond de opvattingen van Semmelweis nogal overdreven en eenzijdig. Pas na zijn dood in juli 1880 en onder zijn opvolger G.H. van der Mey (benoemd op 1 mei 1881) werd er meer werk gemaakt van de interne hygiëne. Toen ging het aantal gevallen van kraamvrouwenkoorts ook aanzienlijk omlaag

U herinnert zich misschien dat het diezelfde Leopold Lehmann was aan wie in 1891 de nieuwe Aula werd

De kraamvrouwenkliniek van het Binnengasthuis.

gewijd (de Uitdienstbode, februari 2014). Dat was gebeurd op verzoek van zijn broer Rudolf die eerder een gulle gift had gedaan waardoor de bouw van de gehoorzaal mogelijk werd. Misschien fronsten sommige aanwezigen bij die plechtigheid daarom wel hun wenkbrauwen bij de plaquette die werd onthuld ter herinnering aan Leopold Lehmann. Zouden, vroeg ik mij af, ook de toespraken die bij die gelegenheid werden gehouden niet een zekere huiver verhullen om de naam Leopold te nadrukkelijk te verbinden aan de nieuwe Aula? Is dat de reden waarom de sprekers Rudolf (van de gift) zo nadrukkelijk noemden en waarom de Senaat diens naam aan de plaquette toevoegde? We weten het eerlijk gezegd niet. Oordeelt u zelf.

Twee voorbeelden, het eerste ontlene wij aan de rede van rector Van Hamel bij de ingebruikneming van de Aula:

‘Maar juist in den kring van deze gedachten heb ik nu een woord over hem alleen, den vriendelijken Maece-nas LEHMANN. Niet omdat zijn liefde voor de wetenschap en de Amsterdamsche Hoogeschool ons zou verrassen, maar omdat ze ons het

gemoed roert, waar ze den vorm aanneemt eener diepe piëteit voor de nagedachtenis van zijnen broeder, wiens kinderen, hier aanwezig, dit woord mogen hooren, die eenmaal mede opging in de rij der Amsterdamsche Professoren, en voor een der gewichtigste deelen van de medische wetenschap opkwam.’ En, wijzend op de plaquette: ‘daarom vlechten ook wij in onze dankbaarheid jegens hem den eerbied voor zijne broederliefde en spreke ook van onzen eerbied voor den nagedachtenis van den gestorven ambtgenoot het door den Senaat gestelde “in memoriam” daar ginds.’

Het tweede aan de toespraak van professor Matthes, de voorzitter van de Aula-commissie:

‘Slechts een voorwaarde stelde hij ons, en die is nauwgezet door ons nageleefd. Deze zaal zou ter eere van zijn broeder verrijzen, den Hoogleraar LEO-POLD LEHMANN, onzen voormaligen ambtgenoot en vriend, in dienst van de medische wetenschap vergrijsd en haar, helaas! nog te vroeg ontvallen.’ (...) En sprekend tot de beide dochters van Leopold Lehmann: ‘zeg hem (tegen oom Rudolf), dan ook dit: dat wij nog

iets meer deden dan hij ons verzocht. Wij voegden zijn eigen naam bij dien van uw vader, om zoo ook den stichter van den Aula te huldigen. Zij beiden, voorheen zoo innig verbonden, mochten in deze gehoorzaal niet gescheiden worden. Ja LEOPOLD en RUDOLF, zóó moest het luiden. Samen zullen zij in onze herinnering leven.’

Daar worden we dus niet veel wijzer van. ■

Bronnen citaten:

‘Reglement voor de Kraam-inrichting in het Binnen-Gasthuis vastgesteld door den Directeur-geneeskundige der Gasthuizen den 15den Augustus 1878 en goedgekeurd door den Gemeente raad van Amsterdam in zijne vergadering den 10den September 1878 (aangevuld door den Directeur-geneeskundige op 18 september 1878 en weer goedgekeurd door de gemeenteraad op 9 oktober 1878)’, in *Jaarboek der Universiteit van Amsterdam 1877-1884*. (UB Bijzondere Collecties).

‘Redevoeringen gehouden bij de opening van de Aula op 12 Maart 1891’, in *Jaarboek der Universiteit van Amsterdam 1890-1895* (UB Bijzondere Collecties)

Andere bronnen:

Peter Jan Knechtmans, *Professoren van de stad. Het Athenaeum Illustre en de Universiteit van Amsterdam, 1632-1960*, Amsterdam 2007.

Annet Mooij, *De polsslag van de stad. 350 jaar academische geneeskunde in Amsterdam, Amsterdam/Antwerpen 1999*.

Rogier Overman, *Een welkom academisch gezelschap. Geschiedenis van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging 1889-2007*, Amsterdam 2008.
Jurjes Vis, *De Poort, De Oudemanhuispoort en haar gebruikers 1602-2002*, Amsterdam 2002

ZO KAN-IE WEL WEER!

↔ door Kees Piena

Ik woon (nog) in de binnenstad van Amsterdam en weet je waar ik nou zo hekel aan heb? Eigenlijk aan heel veel dingen. Maar er zijn er toch een paar die eruit springen. Neem nou verkeersovertreders. Op zich is dat niet zo heel erg, als de overtreding binnen de perken blijft en er niet bijvoorbeeld een dode valt. Ik rijd ook wel eens door rood en verleen ook niet altijd voorrang. Nee een hekel heb ik aan mensen die een overtreding begaan en dan vinden dat dat mag omdat zij het doen: de overtreding komt hen toe en jij moet vooral niet zeuren. Ik geef een voorbeeld. Je loopt op de stoep en er komt een fietser je achterop rijden, die op de stoep fietst. En wat doet die fietser dan, die belt om jou opzij te laten gaan. Dat vind ik nou vreselijk ergerlijk en ik roep dan ook altijd ‘ga lekker op de snelweg fietsen en dan bellen’. Een antwoord in gebarentaal, waar een vinger een prominente rol in speelt of het toewensen van een tamelijk lugubere ziekte, valt me dan meestal ten deel.

Een ander voorbeeld betreft het gezamenlijk marcheren van groepjes toeristen, buitenlandse toeristen, maar ook Nederlandse. En dan heb ik het niet over groepen van dertig tot

veertig mensen achter hoeders paraplu, want dat is een erger-nis op zich. Nee ik heb het over groepen van vier a vijf mensen, die op de weg of op het trottoir lopen en niet opzij gaan als er een fietser, auto of andere voetganger langs wil. Ze doen net of ze je niet opmerken, ze blijven gewoon al kletsend en bellend (langzaam) doorlopen. Als je met de auto bent kan je nog toeteren of even de motor flink laten grommen (koppeling indrukken en gas geven, maar wel in deze volgorde) met meestal als resultaat een verschrikt dansje. Als fietser heb je alleen een bel, maar daar schiet je niet veel mee op; buitenlanders letten niet op fietsbellen want onbekend en Nederlanders denken al snel ‘ach het is maar een fietser, één zetje en hij ligt’. Heel hard schreeuwen of vloeken wil soms nog weleens helpen. Op het trottoir heb ik inmiddels een beproefd recept, dat behoorlijk helpt. Als zo’n groepje me tegemoet komt en daarbij het gehele trottoir in beslag neemt en ik eigenlijk de weg op zou moeten, blijf ik stokstijf staan, zodat zij opzij moeten of tegen me aan moeten lopen. Het eerste is verstandiger dan het tweede, want ik kan wel tegen een stootje. Maar het is wel gruwelijk ergerlijk. Maar ja, genoeg gemopperd. Zo kan-ie wel weer. ■

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN

Acht UvA-hoogleraren treden toe tot Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) heeft acht hoogleraren van UvA en AMC benoemd tot lid. De KHMW richt zich op het bevorderen van de wetenschap en het verbinden van wetenschap en samenleving. Dat doet zij door het uitschrijven van prijsvragen, het bekronen van wetenschappelijke prestaties en het organiseren van lezingen en wetenschappelijke conferenties.

UVA-ALUMNUS LAAT VIER MILJOEN EURO NA

De Stichting Amsterdams Universiteitsfonds ontvangt een nalatenschap van circa vier miljoen euro van een alumnus van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Het is de hoogste nalatenschap die ooit is ontvangen ten behoeve van een universiteit in Nederland. Met het geld kunnen honderden reis- en studiebeurzen worden verstrekt en andere initiatieven worden ondernomen om onderwijs en onderzoek aan de UvA een impuls te geven. De fondsen worden ingezet voor reis- en studiebeurzen voor studenten en promovendi en voor wetenschappelijk onderzoek, vooral aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

UVA-DARE: 2,3 MILJOEN DOWNLOADS IN 2015

Wereldwijd waren er in 2015 2,3 miljoen downloads uit UvA-DARE, de opslag- en publicatieplaats van UvA-publicaties. UvA-DARE bevat artikelen, boeken, hoofdstukken, proefschriften, rapporten en inaugurale redes van UvA-medewerkers. Het personeel van de Universiteit van Amsterdam publiceert elk jaar ongeveer 7.500 wetenschappelijke publicaties.

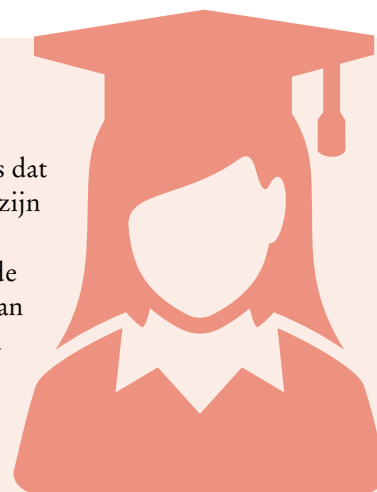

2015 GOED JAAR VOOR UNIVERSITEITSMUSEA

De bezoekersaantallen van het Allard Pierson Museum en de Bijzondere Collecties, samen UvA Erfgoed, zijn in 2015 met 40% gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. In 2015 bezochten 91.211 mensen het Allard Pierson Museum. De Bijzondere Collecties mochten in 2015 33.669 bezoekers verwelkomen.

UVA-STUDENTEN ONDERZOEKEN LAAG PERCENTAGE VROUWELIJKE HOOGLERAREN

Een groep studenten van de Honoursmodule (S)hevolution onderzocht hoe het mogelijk is dat er zo weinig vrouwelijke hoogleraren zijn in Nederland (17.1%), wat hiervan de gevolgen zijn en wat de academische wereld eraan kan doen om hier verandering in te brengen. Er blijkt relatief weinig bewustzijn te zijn over de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen binnen de universiteit. Aan de ambitie van de vrouw zal het volgens de ruime meerderheid (82,5%) van de respondenten niet liggen dat er zo weinig vrouwen in de top van de academische wereld zitten. Wel zouden er nog obstakels zijn om een academische carrière te beginnen (volgens 46,4% van de respondenten) en denkt meer dan de helft van de respondenten (51,5%) dat de bestaande netwerken ervoor zorgen dat mannen voorrang krijgen in de top.

GEERT TEN DAM EN KAREN MAEX TREDEN TOE TOT COLLEGE VAN BESTUUR UVA-HVA

Geert ten Dam, hoogleraar Onderwijskunde aan de UvA, wordt de nieuwe voorzitter van het College van Bestuur (CvB) van de Universiteit van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam.

Karen Maex, nu nog decaan van de bètafaculteiten van UvA en VU, is benoemd tot rector magnificus van de UvA en lid van het CvB. Ten Dam en Maex hebben beiden een lange ervaring in het onderwijs en onderzoek en zullen bijdragen aan een verdere versterking van de UvA en de HvA.

UvA intensiveert begeleiding vluchtelingen

De UvA gaat extra inspanningen leveren om vluchtelingen (bij) te scholen. De inspanningen van de UvA en het UAF zijn erop gericht dat gemotiveerde en talentvolle vluchtelingstudenten die beschikken over het vereiste niveau aan de UvA kunnen studeren. Studenten met een vluchtelingachtergrond kunnen straks een nieuw introductieprogramma volgen op de UvA. Bij het inrichten van het programma maakt de UvA gebruik van de expertise van de faculteiten van de UvA zelf, het UAF en van de Hogeschool van Amsterdam (HvA), die hier al ervaring mee heeft opgedaan.

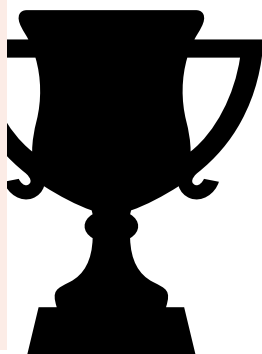
Studenttevredenheid aan UvA neemt opnieuw toe

De tevredenheid van UvA-studenten over hun studie in het algemeen is opnieuw gestegen. In de Nationale Studenten Enquête behaalt de UvA dit jaar de hoogste score sinds 2010. Bachelor- en masterstudenten geven in de studentenenquête een oordeel over hun opleiding. Zij vullen een vragenlijst in, waarop zij een score geven voor onder meer de inhoud van hun opleiding, hun docenten, de studiefaciliteiten, de toetsing en beoordeling, en de studielast.

UvA-vakgebieden klimmen in QS World University Rankings

De Universiteit van Amsterdam is in elf vakgebieden de hoogst genoteerde Nederlandse universiteit in QS World University Rankings by subject die in maart is verschenen. In totaal staan er zeventien UvA-vakgebieden in de top 50 op hun terrein. Communication & Media Studies heeft met een wereldwijde 6de plaats de hoogste positie van de UvA-vakgebieden. De tien andere vakgebieden waarmee de UvA de hoogste positie heeft van de Nederlandse universiteiten zijn: Anthropology (plaats 15), Education (35), English Language & Literature (46), Geography & Area Studies (14), Linguistics (19), Modern Languages (39), Philosophy (48), Psychology (10), Social Policy & Administration (29), en Sociology (14).

Daarnaast zijn nog zes vakgebieden aan de UvA met een top-50-plaats op hun terrein: Accounting & Finance (50), Development Studies (25), Economics & Econometrics (41), History (43), Medicine (34), en Politics & International Studies (33).

Prestigieuze Vici-subsidie voor vijf wetenschappers UvA en AMC

Vijf wetenschappers van de UvA en het AMC ontvangen een Vici-subsidie van anderhalf miljoen euro van Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

De laureaten zijn

- Prof. dr. Arianna Betti (Institute for Logic, Language and Computation);
- Dr. Susanne la Fleur (AMC, Endocrinologie);
- Prof. dr. Marieke de Goede (Amsterdam Institute for Social Science Research);
- Prof. dr. Christian Keysers (Brain & Cognition en Nederlands Herseninstituut Social Brain Lab);
- Dr. Sera Markoff (Sterrenkundig Instituut Anton Pannekoek).

Foto: Monique Kooijmans

€ 500.000 steun voor Allard Pierson Museum van BankGiro Loterij

Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij is bekendgemaakt dat het Allard Pierson Museum € 500.000,- van de BankGiro Loterij ontvangt. Het geld is bedoeld voor de herinrichtings- en verbouwingsplannen van het museum. De BankGiro Loterij steunt cultuur en het behoud van cultureel erfgoed in Nederland.

Jammer

De excursie op woensdag 18 mei naar het Amsterdam Museum was zwaar overtekend, dus veel leden grepen mis. Voor hen is het zuur dat toch weer een aantal leden dat zich had aangemeld niet verscheen. De niet-ingeloten hadden graag hun plaatsje gehad...

De Kring

De Uitdienstbode is het blad van de Kring van UvA-senioren, de vereniging van de gepensioneerden van onze universiteit. De kring is een van de 33 kringen van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging. Die vereniging is opgericht om het contact te onderhouden met de afgestudeerden van de vele opleidingen van de UvA en heeft zo'n 8000 leden. Onze kring telt er op het moment 340. Ze is daarmee een 'middenspeler': er zijn veel grotere (bijvoorbeeld communicatiewetenschappen) maar ook veel kleinere (de kring van network engineers). Onze kring beschikt over een, althans in vergelijking met de overige kringen, flink budget. Anders dan de overige kringen die hun uitgaven moeten betalen uit de contributie van de leden, wordt onze kring gefinancierd uit de arbeidsvoorwaardengelden. Wij betalen (vooralsnog?) geen cent voor al het goede dat ons door de kring wordt aangeboden.

ACTIVITEITEN AGENDA

Woensdag 24 augustus	brengen we een bezoek aan het Scheepvaartmuseum en het Marineterrein.
Woensdag 21 september	spreekt de nieuwe bestuursvoorzitter Geert ten Dam voor ons in de Amsterdamse Academische Club.
Woensdag 19 oktober	is er een excursie naar de AMC-kunstcollectie en Museum Vrolik.

Voor alle activiteiten krijgt u als lid van de Kring UvA-senioren een uitnodiging, waarop u zich kunt aanmelden.

NIEUWE LEDEN

De heer prof. dr. F.C.L.M. Jacobs, De heer L. Lusink en Mevrouw drs. B. Vlugter

REDACTIE:

Madzy Koudstaal, Kees Piena (adjunct hoofdredacteur), Henriëtte Ritter, Michiel Röling (eindredacteur), Jan Wieten en Frans Willemsen (hoofdredacteur).

Fotografie:

Madzy Koudstaal, tenzij anders vermeld

Ontwerp & layout:

Liek van den Braak, Lont - Grafisch werk

Vragen of opmerkingen?

Stuur een e-mail naar:
uva.uitdienstbode@gmail.com of
kringvasenioren-auv@uva.nl

Deadline volgende nummer:

Vrijdag 9 september